

504
768

ДОПОВІДЬ

ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2012 РІК

ХАРКІВ
2013 р.

**ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ**

**ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ
РЕСУРСІВ**

**ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЗА 2012 РІК**

Харків

2013 р.

ЗМІСТ

Вступне слово.....	8
1. Загальні відомості.....	9
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості Харківської області.....	9
1.2 Соціальний та економічний розвиток Харківської області.....	13
2. Атмосферне повітря.....	17
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	17
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.....	22
2.1.2 Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Харківської області.....	22
2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки).....	25
2.2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря.....	27
2.3 Якість атмосферного повітря в населених пунктах.....	27
2.4 Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря.....	28
2.5 Використання озоноруйнівних речовин.....	29
2.6 Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	30
2.7 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря.....	31
3. Зміна клімату.....	33
3.1 Тенденції зміни клімату.....	33
3.2 Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів.....	36
3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.....	38
4. Водні ресурси.....	41
4.1 Водні ресурси та їх використання.....	41
4.1.1 Загальна характеристика.....	42
4.1.2 Водозабезпеченість територій Харківської області.....	43
4.1.3 Водокористування та водовідведення.....	44
4.2 Забруднення поверхневих вод.....	45
4.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод.....	46
4.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки).....	46
4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод.....	47
4.3 Якість поверхневих вод.....	47
4.3.1 Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками.....	52
4.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів.....	59
4.3.3 Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію.....	60
4.3.4 Радіаційний стан поверхневих вод.....	60
4.4 Якість питної води та її вплив на здоров'я населення.....	60
4.5 Екологічний стан Азовського та Чорного морів.....	60
4.6 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів.....	61

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі.....	65
5.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екомережі.....	65
5.1.1 Загальна характеристика.....	65
5.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття.....	65
5.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	66
5.1.4 Формування національної екомережі.....	66
5.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	67
5.2 Природоохоронні території та об'єкти.....	67
5.2.1 Стан та перспективи розвитку природно-заповідного фонду Харківської області.....	68
5.2.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення.....	69
5.2.3 Біосферні резерви та об'єкт Всесвітньої природної спадщини.....	69
5.2.4 Формування української частини Смарагдової мережі Європи.....	69
5.3 Охорона, використання та відтворення рослинного світу.....	69
5.3.1 Загальна характеристика рослинного світу.....	69
5.3.2 Лісові ресурси.....	75
5.3.3 Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів.....	76
5.3.4 Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів.....	77
5.3.5 Адвентивні види рослин.....	77
5.3.6 Стан зелених насаджень Харківської області.....	81
5.3.7 Заходи щодо збереження рослинного світу.....	82
5.4 Охорона, використання та відтворення тваринного світу.....	82
5.4.1 Загальна характеристика тваринного світу.....	82
5.4.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств.....	83
5.4.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів.....	85
5.4.4 Інвазивні види тварин.....	85
5.4.5 Заходи щодо збереження тваринного світу.....	85
5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон.....	86
5.6 Туризм.....	87
6. Земельні ресурси і ґрунти.....	89
6.1 Структура та використання земельних ресурсів.....	89
6.1.1 Структура та динаміка змін земельного фонду.....	90
6.1.2 Господарська освоєність земельних угідь.....	92
6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси.....	100
6.3 Стан і якість ґрунтів.....	101
6.3.1 Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення.....	101
6.3.2 Забруднення ґрунтів.....	102
6.3.3 Деградація земель.....	104
6.4 Оптимізація використання та охорона земель.....	105

7. Надра.....	111
7.1 Мінерально-сировинна база.....	111
7.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази.....	111
7.2 Система моніторингу геологічного середовища.....	114
7.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість.....	116
7.2.2 Екзогенні геологічні процеси.....	119
7.3 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр.....	126
7.4 Дозвільна діяльність у сфері використання надр.....	126
8. Відходи.....	127
8.1 Структура утворення та накопичення відходів.....	127
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).....	129
8.3 Поводження з непридатними пестицидами станом на 01.01.2013 року.....	131
8.4 Використання відходів як вторинної сировини.....	132
8.5 Транскордонне перевезення небезпечних відходів.....	132
8.6 Державне регулювання в сфері поведження з відходами.....	132
9. Екологічна безпека.....	133
9.1 Екологічна безпека як складова національної безпеки.....	133
9.2 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.....	135
9.3 Радіаційна безпека.....	137
9.3.1 Стан радіаційного забруднення території Харківської області.....	137
9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами.....	139
10 Промисловість та її вплив на довкілля.....	141
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва.....	141
10.2 Вплив на довкілля.....	144
10.2.1 Гірничодобувна промисловість.....	144
10.2.2 Металургійна промисловість.....	145
10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість.....	145
10.2.4 Харчова промисловість.....	146
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва.....	147
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля.....	149
11.1 Тенденції розвитку сільського господарства.....	149
11.2 Вплив на довкілля.....	150
11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження.....	150
11.2.2 Використання пестицидів.....	152
11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель.....	153
11.2.4 Тенденції в тваринництві.....	156
11.3 Органічне сільське господарство.....	157
12. Енергетика та її вплив на довкілля.....	159
12.1 Структура виробництва та використання енергії.....	159
12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження.....	160
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля.....	162
12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики.....	162

13. Транспорт та його вплив на довкілля.....	167
13.1 Транспортна мережа Харківської області.....	167
13.1.1 Структура та обсяги транспортних перевезень.....	170
13.1.2 Склад парку та середній вік транспортних засобів.....	171
13.2 Вплив транспорту на довкілля.....	171
13.3 Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля.....	172
14. Збалансоване виробництво та споживання.....	173
14.1.Тенденції та характеристика споживання.....	173
14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки.....	173
14.3 Впровадження елементів «більш чистого виробництва».....	175
14.4 Оцінка «життєвого циклу виробництва».....	176
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	177
15.1 Національна та регіональна екологічна політика.....	177
15.2 Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки.....	178
15.3 Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства.....	187
15.4 Виконання державних цільових екологічних програм.....	190
15.5 Комплексна програма охорони наведених природного середовища в Харківській області на 2009-2013 роки та на перспективу до 2020 року.....	196
15.6 Моніторинг навколишнього природного середовища.....	198
15.7 Державна екологічна експертиза.....	216
15.8 Економічні засади природокористування.....	218
15.8.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності.....	221
15.8.2. Стан фінансування природоохоронної галузі.....	221
15.9 Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування.....	223
15.10 Дозвільна діяльність у сфері природокористування.....	225
15.11.Екологічний аудит.....	228
15.12 Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля.....	229
15.13 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.....	233
15.13.1 Діяльність громадських екологічних організацій.....	234
15.13.2 Діяльність громадських рад.....	235
15.14 Екологічна освіта та інформування.....	236
15.15 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля.....	238
15.15.1 Європейська та євроатлантична інтеграція.....	240
15.15.2 Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги.....	240
15.15.3 Двостороннє та багатостороннє співробітництво.....	241
ВИСНОВКИ.....	242